

arkeologi

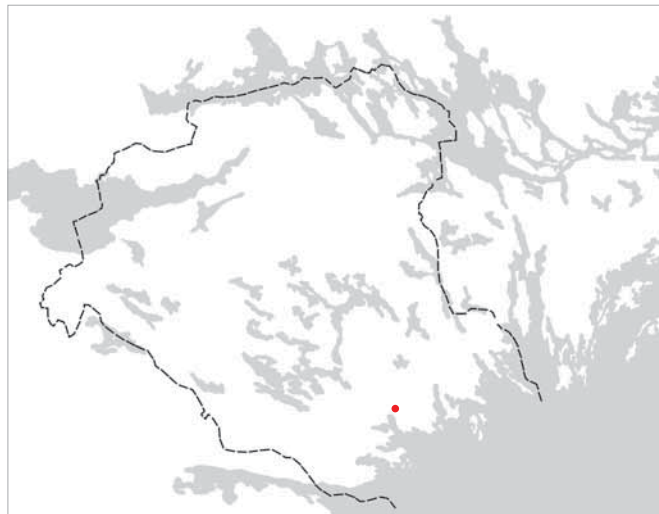
Arkeologisk förundersökning

Björkkulla

Neolitikum

Skadeinventering & återställning av fornlämning Svärta 14:1, Svärta gård 2:2, Svärta socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län.

Lars Norberg

En del av
Landstinget Sörmland

Arkeologiska meddelanden 2012:01

Arkeologisk förundersökning

Björkkulla

Neolitikum

Skadeinventering & återställning av fornlämning Svärta 14:1, Svärta gård 2:2, Svärta socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län.

Lars Norberg

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2012

© 2012 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkeologi@dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg
Omslagsbild: Södermanlands län. Undersökningsområdets geografiska läge markerat med röd punkt.

Där inget annat anges har den digitala Fastighetskartan, respektive Gröna kartan (GSD) för Södermanlands län använts som underlag.

Allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01672.
Strandlinjekarta beräknad med en numerisk modell utvecklad vid SGU.
Sveriges Geologiska Undersökning (SGU). Medgivande: Dnr 30-1495/2003

Nyköping 2012

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 5

Tidigare undersökningar

Syfte och metod 6

Syfte

Metod

Landskap 6

Natur

Kultur

Resultat 9

Skadeinventering & återställning

Omfattning & bevarandegrad

Fyndmaterial & datering

Sammanfattning 12

Referenser 12

Arkiv

Administrativa uppgifter 13

Bilagor 14

1. Utdrag ur fastighetskartan. Skala 1:10 000
2. Björkkulla I & II, karterade av Ivar Schnell år 1927
3. Paleogeografisk karta. Skala 1:100 000
4. Fotodokumentation
5. Registrerade lösfynd

Figur 1. Översiktskarta över Södermanlands län med kommuner, större orter, vägar och angränsande län. Undersökningsområdets geografiska belägenhet är markerat med röd kontur. Skala 1:800 000.

Utgångspunkt

Sörmlands museum har 111101 och 111201-111204 efter beslut av länsstyrelsen i Södermanlands län utfört en arkeologisk förundersökning i form av skadeinventering samt återställning av fornlämning Svärta 14:1. Fornlämningen är belägen strax sydöst om Sjösa samhälle, inom Svärta 2:2, Svärta socken, Nyköpings kommun i Södermanlands län (figur 1, 4 och bilaga 1).

Den arkeologiska förundersökningen utfördes med anledning av att BooForssjö AB samt Mellanskog på uppdrag av fastighetsägaren Hans af Sillén genomfört skogsbruksåtgärder i samband med föryngringsavverkning. Vid arbetet uppkom markskador inom den 40 meter breda skyddszon (del av fornlämningsområdet) som markerats i länsstyrelsens avverkningstillstånd daterat 2010-11-26 (1st dnr 431-04298-2010). Skadorna hade framförallt uppkommit genom markberedning inför nyplantering av gran, men omfattade även en del körspår inom fornlämningen.

Fornlämningen Svärta 14:1 utgörs av en stenåldersboplats och arbetsområdet utgjordes av den skyddszon som länsstyrelsen anvisat, främst norr och nordväst om fornlämningen.

Beslut i ärendet är fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 13§, Lagen (1988:950) om kulturminnen m. m (1st dnr 431-05267-2011). Kostnadsansvarig var Hans af Sillén.

Projektledare samt rapportansvarig var Lars Norberg. I fältarbetet medverkade också Ingeborg Svensson. Insamlat stenmaterial har bedömts av Patrik Gus-

tafsson. Samtliga är verksamma som arkeologer vid Sörmlands museum.

Tidigare undersökningar

Svärta 14:1 har varit föremål för två tidigare arkeologiska insatser. Boplatsen upptäcktes på 1920-talet i samband med att en åkeryta planterades med träd. Bland annat påträffades en vittrad stenyxa samt keramik och ben. Boplatsen anmäldes in av Ivar Schnell (ATA, dnr 3672).

År 1927 utförde Schnell en provundersökning av boplatsen, som han kallade Björkkulla I. I samband med detta genomfördes också en kartering av området (bilaga 2).

Vid undersökningstillfället grävdes fem rutor till orörd marknivå. Det översta skiktet utgjordes av grästorv till en tjocklek om cirka 0,07-0,10 meter. Därunder vidtog ett cirka 0,30-0,40 meter tjockt diffust kulturlager innehållandes något enstaka flintavslag samt keramik. Under detta vidtog ett kraftigt svartfärgat 0,05-0,20 meter tjockt kulturlager, innehållande rikliga mängder keramik. Här påträffades förutom keramik och förkolnat nötskal, ett fragment av en slipsten, en halv lerpärla och en klump rödockra. Ivar Schnell skriver också att han påträffade svallade keramikstycken vid undersökningen, dock utan att närmare precisera läget. Totalt framkom 776 krukskärvor. Bergartsavslag och kvarts omnämns överhuvudtaget inte. Den undersökta ytan uppgick till 10 m² (ATA, dnr 4063).

År 2003 genomförde Sörmlands museum en arkeologisk förundersökning i form av en schaktövervakning av boplatsen. Insatsen föranleddes av en ombyggnad av elnätet mellan Sjösa och Ånga. Fornlämningen berördes av fyra ledningsstolpar som skulle bytas ut med två

Figur 2. Vy mot sydväst. Återställning av den utökade delen av Svärta 14:1 öster om vägen.
Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

tillhörande stagropar. Därutöver grävdes ledningen ned inom en cirka 100 meter lång sträcka i anslutning till boplatsens sydvästra del.

Vid förundersökningen påträffades ett cirka 0,05-0,20 meter tjockt sotigt kulturlager innehållande gropkeramik (Fagervik III), slaget bergartsmaterial och kvarts samt brända ben. Sammanlagt undersöktes 2,25 m² inom fornlämningen (Gustafsson 2005).

Syfte och metod

Syfte

Syftet med skadeinventeringen var att fastställa markskadornas omfattning och att bedöma om ytterligare restaurerings- och kompensationsåtgärder var nödvändiga. Syftet med återställningen var att skydda blottlagda partier samt att i ytskiktet återställa skadade delar i så ursprungligt skick som möjligt. I uppdraget ingick också att fastställa en ny utbredning för stenåldersboplatsen.

Metod

Arbetet inleddes med att området besiktades i syfte att översiktligt bedöma skadorna. Ris, grenar och mindre träd släpades därefter undan för hand och samlades i högar och remsor utanför fornlämningens nya begränsning (figur 5). Granplantor som stod i de markberedningsfåror som berördes av igenläggning avlägsnades. Därefter inventerades de av länsstyrelsen angivna ytorna och skadorna dokumenterades med hjälp av fotografier, skisser, beskrivningar och inmätning med GPS.

Spåren efter markberedningen återställdes för hand med hjälp av befintliga massor. De fynd som påträffades i fårorna eller i de vallar som uppkommit genom beredningen återdeponerades. Fynd som tidigare lagts upp på stubbar och stenar av förbipasserande under tiden skadornas stått öppna samlades in då kontexten inte gick att säkerställa på ett tillfredsställande vis. Utöver detta insamlades även en halv skafthålsyxa, ett mindre antal keramikfragment, samt några avslag i kvarts, kvartsit och bergart. De sistnämnda föremålen hade omhändertagits av en privatperson vid ett tidigare tillfälle.

Landskap

Natur

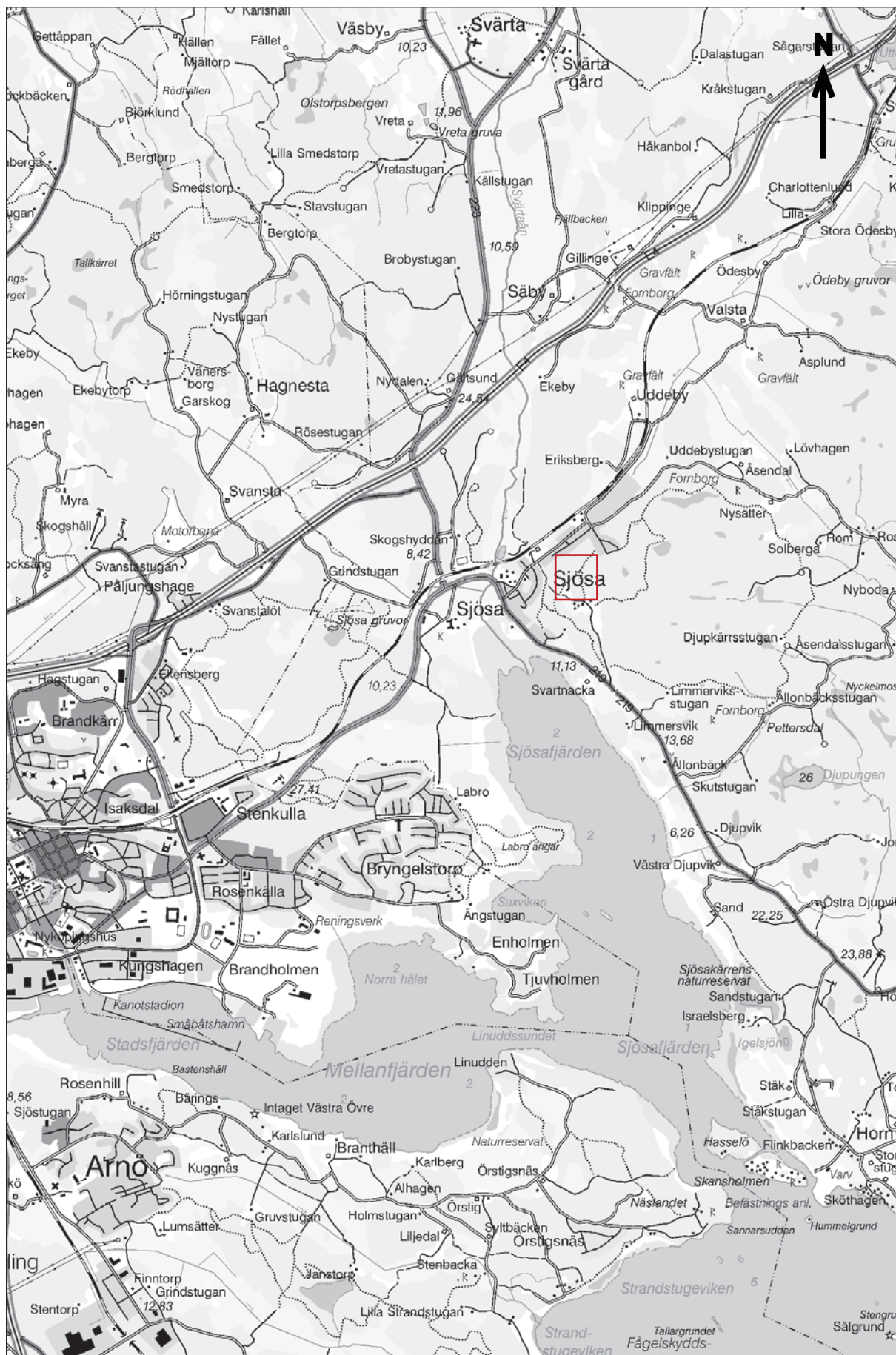
Boplatsen ligger cirka 25-30 meter över havet i en sydvästvärd sluttning, vid en gip mellan två höjdparter. Terrängen är mestadels mjukt kuperad med enstaka omkringliggande bergpartier. Strax nordväst om Svärta 14:1 finns också ett mindre kärr. Idag består området av kalhyggen och barrskogspartier, men tidigare har större delen av boplatsen varit belägen inom en äldre åkeryta som planterats igen med skog under 1900-talet (RAK id J133-9h3e69 & RAK id J112-56-5). Jordmånen utgörs av åsmaterial i form av grus och sand samt ställvis rikligt med rundade knytnävsstora stenar. Strax söder om fornlämningen består jorden av lera (SGU).

Kultur

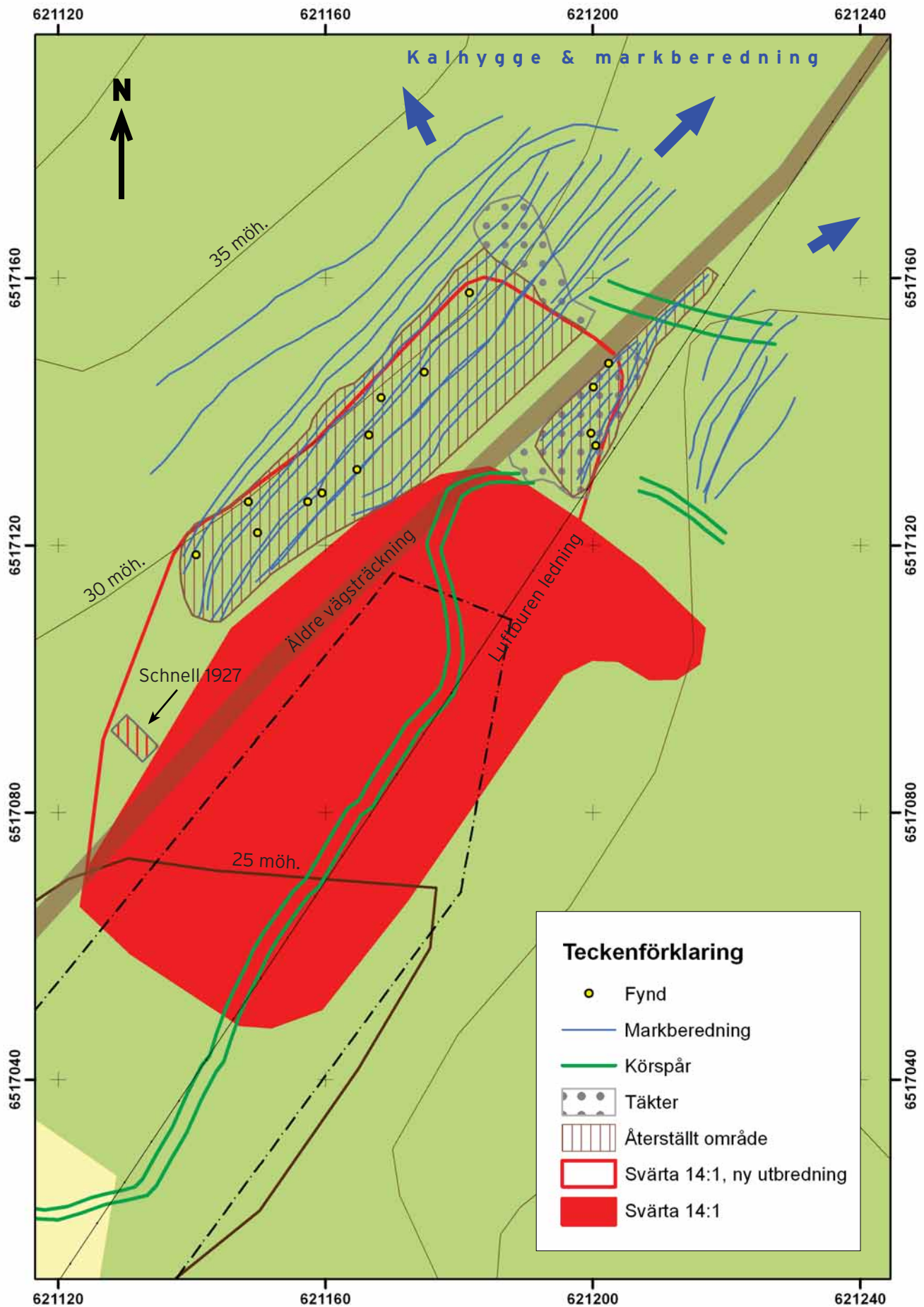
Cirka 200 meter söder om Svärta 14:1 återfinns ytterligare en stenåldersboplats i ett liknande läge, Svärta 227:1 (bilaga 1, 2 & 3). Boplatsen, som Schnell kallade Björkkulla II, har via lösfynd daterats till samma tids-

Figur 3. Vy mot sydost över den markberedda ytan före återställning. I bakgrunden syns körvägen och luftledning som skär genom Svärta 14:1. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Figur 4. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Nyköping 9H SV och 9H SO med undersökningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Figur 5. Utdrag ur digitala Fastighetskartan (GSD) med fornlämningsöversikten (FMIS). Svärta 14:1 är utmarkerad tillsammans med markskador och förslag till ny utbredning med utgångspunkt i dokumenterad fyndspridning och Schnells undersökning år 1927. Skala 1:800.

avsnitt som Svärta 14:1 (Schnell 1930, s. 47). Utöver dessa två lokaler får man söka sig ned till Nyköpingsområdet för att finna ytterligare boplatser från ungefär samma skede. Vid Lasarettbacken, cirka sex kilometer väster om Svärta 14:1 finns en gropperamisk lokal (Nyköping 229:1). Inte långt därifrån ligger ytterligare en fyndplats (Nyköping 652). Under senare år har flera tidig- och mellanneolitiska lokaler identifierats i Nyköpingsområdet. Bland annat Nyköping 655, Helgona 317 och 331, samt Svärta 487. Norrut längs kusten återfinns liknande lokaler i trakten av Bogsta och Tystberga, till exempel Bogsta 78 (Nordin & Svensson 2008), samt Tystberga 114:1 och 232:1 (bilaga 3). I Kolmårdsområdet finns ytterligare en mängd kända gropperamiska boplatser.

Resultat

Skadeinventering & återställning

Genom området och Svärta 14:1 löper en äldre körväg. Här finns också en luftburen ledning som delvis löper längs med denna. Enligt Schnells kartering finns två grustäkter markerade på ömse sidor om den äldre körvägen (bilaga 2), vilka också kunde identifieras i samband med skadeinventeringen. De bedömdes dock vara betydligt mindre än vad Schnell angivit (figur 5).

Skadorna från markberedningen var i huvudsak belägna norr och nordväst om den tidigare utbredningen för Svärta 14:1. Ett område om drygt 95 x 70 meter (NV-SO) dokumenterades, vilket med god marginal översteg den utökade delen av boplatserna (figur 5). Syftet var att säkerställa boplatsernas begränsning samt återskapa ett godtagbart upplevelsevärde av platsen. Norröver är dock ett betydligt större område avverkat och markbe-

rett, men berör ej den aktuella fornlämningen. Den yta som återställdes uppgick till cirka 70 x 35 meter eller 1328 m² (figur 5).

Skadorna bestod i huvudsak av parallella, cirka 0,1-0,3 meter djupa och upp till halvmeterbredda fåror efter markberedning. Bredden mellan fåror varierade med mellan en halvmeter och upp till fyra meter, beroende på ytornas lutning och åtkomlighet vid beredningen. Utöver detta dokumenterades också hjulspår som förmodligen uppkommit genom att skotaren kört in i området från sydväst, genom hela fornlämningen.

Markberedningsskadorna lades igen inom den yta som utgjordes av den utökade fornlämningen. Hjulspåren efter skotaren bedömdes dock inte ha skadat markytan nämnvärt och utgjordes till stora delar av vaga spår och tillplattad undervegetation.

Täkterna inom områdets norra delar åtgärdades ej, dels för att den västra låg utanför fornlämningens nya utbredning, dels på grund av den begränsade tillgången på massor. Med utgångspunkt i Schnells uppgifter rör det sig dessutom om relativt gamla täkter.

Omfattning & bevarandegrad

I samband med inventeringen och återställningsarbetet dokumenterades fyndens spridning översiktligt. Fokus låg här på att identifiera fornlämningens utbredning, vilket tillsammans med de topografiska kriterierna låg till grund för den förnyade bedömning av boplatsernas yttre begränsning i nordväst (figur 5). Det noterades att fynden avtog, för att helt upphöra parallellt med slänternas stigning, mot väster och norr. Här ökade också inslaget av sten och grövre åsmaterial i förhållande till de lägre liggande partierna där undergrunden i högre grad utgjordes av sand och grus. I den täktade ytan

Figur 6. Spår av markberedning före återställning. Vy mot sydväst över den utökade delen av fornlämningen väster om vägen. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

öster om vägen påträffades enstaka keramikfynd och slaget stenmaterial, medan täkten väster om körvägen, som också var djupare, helt saknade fynd.

Tidigare omnämndes den kartering som utfördes av Ivar Schnell på tjugotalet. På kartunderlaget skiljer sig fornlämningens utbredning något från vad som är markerat i FMIS. Bland annat är Schnells fyndförande provrutor ej medtagna i den polygon som tidigare registrerats. Schnells resultat har nu sammanfogats med resultaten från skadeinventeringen och ingår i den bedömning av ny utbredning för Svärta 1:1 som redovisats till FMIS. Sammantaget innebär detta att fornlämningen ökar med cirka 1745 m², det vill säga en utökning med 46 procent, mot tidigare 3788 m² (figur 5).

Väster om vägen, i de flackare partierna av det skadade området, noterades mörka och sotiga, upp till 0,2-0,3 meter tjocka fyndförande lager i fårorna. Den utökade delen av fornlämningen är dock ställvis skadad ned till undergrunden genom beredningen och fynden där har förlorat sitt sammanhang beroende på vilken upplösning man avser. Det återdeponerade materialet är visserligen knutet till fornlämningsmiljön, men framtida möjligheter att studera till exempel fyndspridning och anknytning till eventuella anläggningar får nog anses som begränsade. Lagren mellan markberedningsfårorna är dock intakta. Den tidigare registrerade delen berördes inte av beredningen och bedöms därför som välbevarad.

Svärta 14:1 har genom de utförda åtgärderna återfått ett tillfredsställande upplevelsevärde varför inga andra restaureringsåtgärder bedöms som erforderliga. Ytliga fynd i form av till exempel keramik kan fortsättningsvis komma att påträffas då inga massor tillförts området. Som ett resultat av nederbörd kommer de påförda jordlagren att erodera något inledningsvis, men så snart undervegetationen hämtat sig utgör detta ett mindre problem. Inga ytterligare kompensationsåtgärder bedöms som erforderliga.

Fyndmaterial & datering

Insamlat fyndmaterial utgörs av lösfynd som påträffades utan sammanhang inom fornlämningsområdet (figur 8-11, bilaga 5). Utöver det hade en privatperson tillvaratagit ett antal fynd under tiden ytorna stått öppna. Även dessa insamlades. Återdeponerade fynd utgjordes främst av neolitisk keramik, men även enstaka bitar slaget stenmaterial och ett bränt ben (figur 5). Majoriteten av fynden framkom väster om körvägen. De insamlade och registrerade lösfynden uppgår till 24 poster och utgörs av keramik (12 poster), slaget stenmaterial (11 poster) och en halv skafthålsyxa (bilaga 5).

Keramik. Materialet utgörs av 30 fragment med en sammanlagd vikt om 177 gram (figur 8-10, bilaga 5). Majoriteten av bitarna, det vill säga 23 fragment eller 134 gram, är av poröst gods där keramiken uppvisar

håligheter eller så kallade kärlväggsropar. Håligheterna har uppkommit genom att magring av organiskt material eller kalk har multnat respektive släppt (F16-F24). Sju av dessa fragment är ornerade eller dekorerade (F16-F20, F23, F24), medan 16 fragment saknar ornamentik (F21, F22). Ett av fragmenten är svallat (F21). Färgen varierar mellan ljusbrun-gul och i något fall med inslag av flammigt röd nyans. I kategorin porös keramik finns två mynningsbitar, medan resten har registrerats som bukbitar. De porösa fragmenten har genomgående en slät utsida utan synlig magring alternativt en kornstorlek omkring en millimeter. När det gäller ornering/dekor förekommer cirklar, gropar, sicksack- och fiskbensmönster, ibland i kombinationer.

Utöver detta finns två fragment som ej kan betecknas som poröst gods, utan fast, men som uppvisar ornamentik. I ett fall rör det sig om två grunda parallella linjer troligen utförda med en smal pinne med trubbig ände (F14). Det är oklart om det rör sig om lodräta eller horisontella linjer eftersom fragmentet är relativt litet. Därtill finns ett fragment ornerat med sicksackmönster kombinerat med en grop (F15).

Därtill förekommer fem fragment av fast gods som är magrade med företrädesvis kvarts och krossad bergart (F13). På flera fragment finns i ytan synliga korn med en storlek som överlag varierar mellan 2 och 5 millimeter. Godset är genomgående ljusbrunt med något enstaka inslag av flammig röd nyans. Ytan framstår som något plastisk och grov jämfört med det porösa godset.

De samlade materialets fragmentariska natur och de fåtaliga skärvorna gör en tillfredsställande bedömning av käriformerna vansklig.

Sten. Ett av de lösfynd som överlämnades utgjordes av en halv skafthålsyxa av grönsten (figur 11, bilaga 5), kluven eller spräckt på längden (F1). Klyvningen är jämnt fördelad och löper centralt längs yxans rygg från eggen och genom skafthålet till nacken. Brottytan är jämn och slät, och det kan konstateras att yxan använts sekundärt som slipsten eller liknade.

Därtill insamlades ett litet fragment av en slipsten av sandsten (F8). Utöver detta har tio avslag av kvarts, kvartsit, porfyr och diabas registrerats (F2-F7, F9-F12). När det gäller kvartsen utgörs materialet av fragment slagna bipolärt och med plattformsteknik (bilaga 5).

I det övriga stenmaterialet finns ett avslag i porfyr samt ett av diabas, den sistnämnda möjligen ett resultat av yxproduktion. Sist men inte minst finns några avslag som ur geologisk synpunkt är svårbestämda. Troligen rör det sig om kvartsit, varav ett avslag är närmast svart och skimrar i lila, ett är rostrött till färgen, medan det sista är gråaktigt (F2, F3, F5).

Figur 7. Exempel på återdeponerad porös keramik och kvartssavslag. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Figur 8. Till vänster en mynningsskärva med fiskbensdekor, F23. Därefter F17, F24 & F16. Samtliga fragment är av poröst gods tolkade som Fagervik III. Bilderna är ej skalenliga, fragmenten på bilderna är mellan cirka 2-5 cm stora. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Figur 9. Två fragment av fast gods, möjligen Fagervik II. Till vänster med sicksackmönster och en grop i brottytan (F15). Till höger med parallella linjer (F14). Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Figur 10. Fast gods med grövre ytstruktur och magring med varierad kornstorlek (F13). Möjligen trattbägarkeramik eller Fagervik I. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Figur 11. En halv skafthålsyxå återanvänd som slipsten eller liknande (F1). Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Datering. Enligt tidigare undersökningar kan stenåldersboplatsen Svärta 14:1 dateras till mellanneolitikum genom fynd av gropkeramik, företrädesvis Fagervik III (Gustafsson 2005). Den porösa keramiken från den nu aktuella förundersökningen (F16-F24), utgörs också av Fagervik III (Bagge 1951, s. 73ff, Stenbäck 2003, s. 75ff & Edenmo et al 1997 s. 176f). Utöver detta finns också exempel på ett fast gods (F14, F15), som skulle kunna utgöra Fagervik II (Bagge 1951, s. 73, figur 2 & Ytterberg 2007, s. 384). Sist men inte minst finns, med förbehåll för att fragmenten är få och relativt små, möjligen även tidigneolitisk keramik av fast gods (F13), det vill säga trattbägarkeramik eller möjligen Fagervik I (jfr. Ytterberg 2007, s. 378f). Bagges periodindelning av Fagervik diskuteras även utförligt i Ann Segerbergs avhandling *Bälunge mossar* (1999, s. 72ff). Se tabell nedan för en generell orientering kring den neolitiska kronologin.

	BP	BC
Tidigneolitikum I (TN I)	5100-4800	3950-3650
Tidigneolitikum II (TN II)	4800-4500	3650-3300
Mellanneolitikum A (MN A)	4500-4100	3300-2700
Mellanneolitikum B (MN B)	4100-3850	2700-2350
Senneolitikum (SN)	3850-3500	2350-1800

Tabell över den skandinaviska periodindelningen rörande det neolitiska tidsavsnittet (efter Edenmo et al 1997, s. 8 & 136).

Utöver keramiken pekar skafthålsyxan (F1) mot senneolitikum, vilket antyder på något yngre dateringar än de som diskuterats ovan.

Sammanfattning

Sörmlands museum har under perioden 111101 och 111201-111204 utfört en arkeologisk förundersökning i form av skadeinventering samt återställning av en stenåldersboplats (Svärta 14:1). Fornlämningen är belägen sydöst om Sjösa, inom Svärta 2:2, Svärta socken, Nyköpings kommun i Södermanlands län.

Förundersökningen utfördes med anledning av tidigare utförda skogsbruksåtgärder i samband med föryngringsavverkning. Vid arbetet uppkom markskador inom en del av fornlämningsområdet.

Skadorna var i huvudsak belägna norr och nordväst om den tidigare utbredningen för Svärta 14:1. Den återställda ytan uppgick till cirka 1328 m² och skadorna bestod i huvudsak av parallella fåror efter markberedning. Markberedningsskadorna lades igen med befintligt material från platsen.

Fyndens spridning dokumenterades i syfte att göra en förnyad bedömning av boplatsens yttre begränsning. Fornlämningens utbredning kom därför att öka med när-

mare 46 procent. Den utökade delen är ställvis allvarligt skadad och fynden där har i varierande grad förlorat sitt sammanhang. Den tidigare registrerade delen är dock välbevarad och berördes inte av beredningen.

Det insamlade fyndmaterialet utgörs av lösfynd som påträffades utan sammanhang inom fornlämningsområdet. Utöver det tillvaratog en privatperson ett antal fynd under tiden ytorna stått öppna, även dessa insamlades. Övriga fynd återdeponerades i samband med igenläggningen där de påträffats. Återdeponerade fynd utgjordes främst av keramik, enstaka bitar slaget stenmaterial och ett bränt ben. De insamlade och registrerade lösfynden utgörs av keramik, slaget stenmaterial och en halv skafthålsyxan. En genomgång av fyndmaterialet antyder en utökad kronologi inom boplatsen mot vad som tidigare varit känt. Den porösa keramiken överensstämmer med Fagervik III. Utöver detta förekommer också fast gods som eventuellt kan klassificeras som Fagervik II respektive Fagervik I eller trattbägarkeramik.

Genom de utförda åtgärderna har Svärta 14:1 återfått ett tillfredsställande upplevelsevärde varför inga andra restaureringsåtgärder bedöms som nödvändiga. Inga ytterligare kompensationsåtgärder bedöms heller som erforderliga.

Referenser

Bagge, Axel. 1951. *Fagervik - Ein rückgrat für die periodeneinteilung der ostschwedischen wohnplatz - und Bootaxtkultur aus dem mittlneolitikum*. Acta Archeologica XXII. Köpenham.

Digitala fastighetskartan (GSD). *Geografiska Sverige-data. Fastighetskartan med höjdkurvor. Södermanlands län*. Lantmäteriet. Gävle.

FMIS. *Informationssystemet om fornminnen*, Svärta socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Datauttag 2012-01-11. <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Gröna kartan, Södermanlands län. *Geografiska Sverige-data (GSD). Kartförlaget 1996*. Gävle.

Gustafsson, Patrik. 2005. Skälkulla. Mellanneolitikum. Svärta 14:1, Skälkulla 4:1, Svärta socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Arkeologisk förundersökning. *Sörmlands museum, Arkeologiska meddelanden 2005:12*. Nyköping.

Nordin, Mikael & Svensson, Ingeborg. 2008. *Dokumentation och återställande av forn lämning Bogsta 78:1, Ekla 1:5, Bogsta socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. KN-KUS07-426*. Arkivrapport, Sörmlands museum. Nyköping.

Olsson, Eva & Edenmo, Roger. 1997. Gropkeramikerna - fanns de? Materiell kultur och ideologisk förändring. Östra Mellansverige. I: *Regionalt och interregionalt. Stenåldersundersökningar i Syd- och Mellansverige*. RAA. Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 23. Red. Mats Larsson & Eva Olsson. Stockholm.

Schnell, Ivar. 1930. Södertörn under stenåldern. Bilaga 1. I: *Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria*. Södermanlands fornminnesförening årsskrift. Red. Karl K:son Leijonhufvud. Strängnäs.

Segeberg, Ann. 1999. *Bälinge mossar. Kustbor i Uppland under yngre stenåldern*. Aun 26. Diss. Uppsala universitet. Uppsala.

Stenbäck, Nicklas. 2003. *Människorna vid havet. Platser och keramik på ålandsöarna perioden 3500-2000 f.kr*. Stockholm Studies in Archaeology 28. Diss. Stockholms universitet. Stockholm.

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU). Jordartskartan ser. Ae nr 11, 9H Nyköping SV. Skala 1:50 000. 1972. Stockholm.

Ytterberg, Niklas. 2007. Östsvensk neolitisk keramik. I: *Stenåldern i Uppland. Uppdragsarkeologi och eftertanke*. Red. Niklas Stenbäck. Volym 1, Arkeologi i E4 Uppland - studier. Uppsala.

Arkiv

Antikvarisk Topografiska arkivet (ATA)

Dnr 3672/26

Dnr 4063/27

Lantmäteriets digitala arkiv. Rikets allmänna kartverk (RAK)

Ekonomiska kartan Sjösa, RAK id J133-9h3e69. 1958.

Häradsekonomiska kartan Nyköping, RAK id J112-56-5.

1897-1901.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie:

Arkeologiska meddelanden 20012:01

Södermanlands museums dnr: KN-KUS11-328

Länsstyrelsens dnr: 1st dnr 431-05267-2011

Tid för undersökningen: 111101 & 111201-111204

Personal: Lars Norberg & Ingeborg Svensson

Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige 9H3e. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Skala 1:10 000.

E621197,969 N6517123,589 (SV)

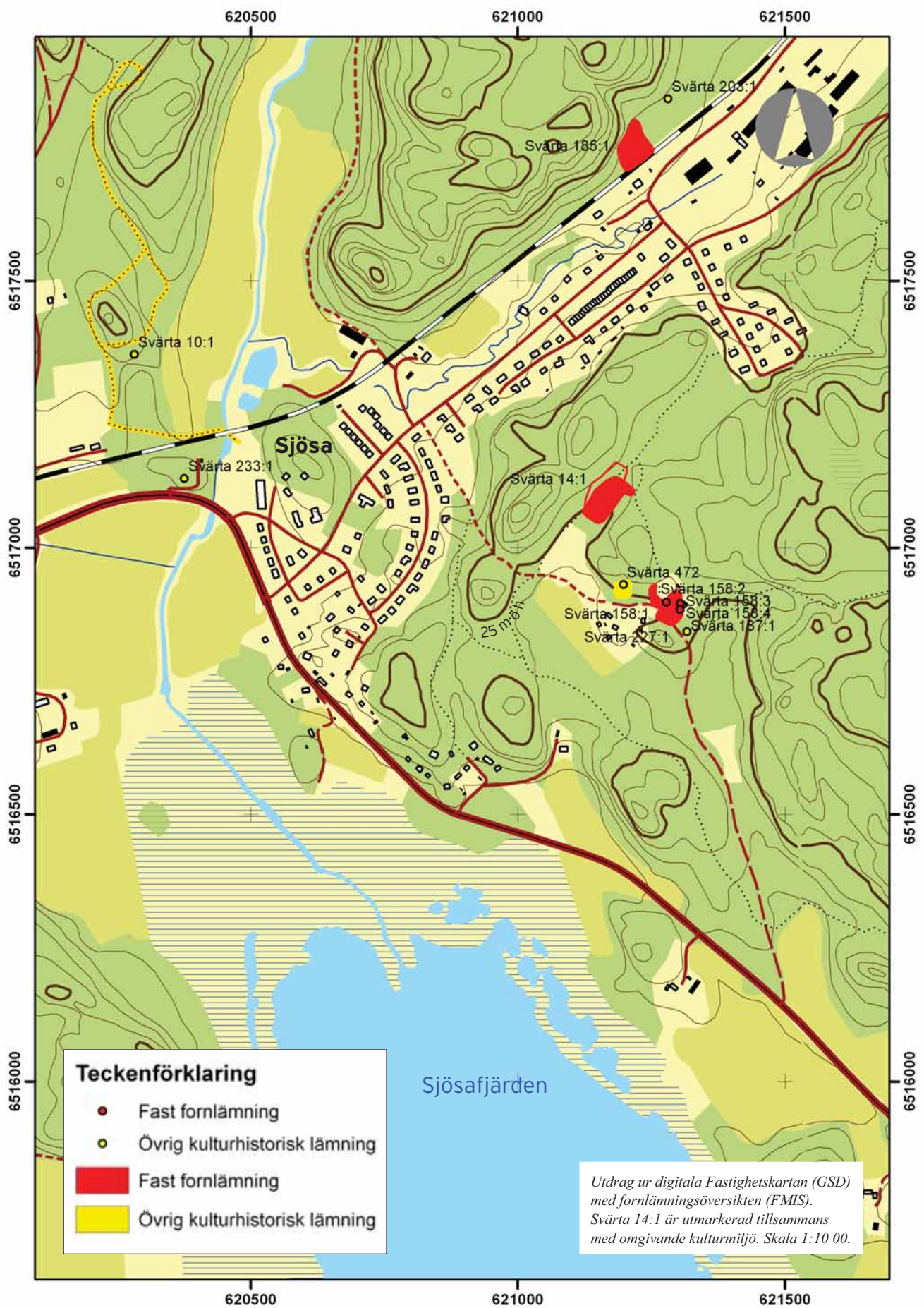
Koordinatsystem: SWEREF99TM

Höjdsystem: RH70

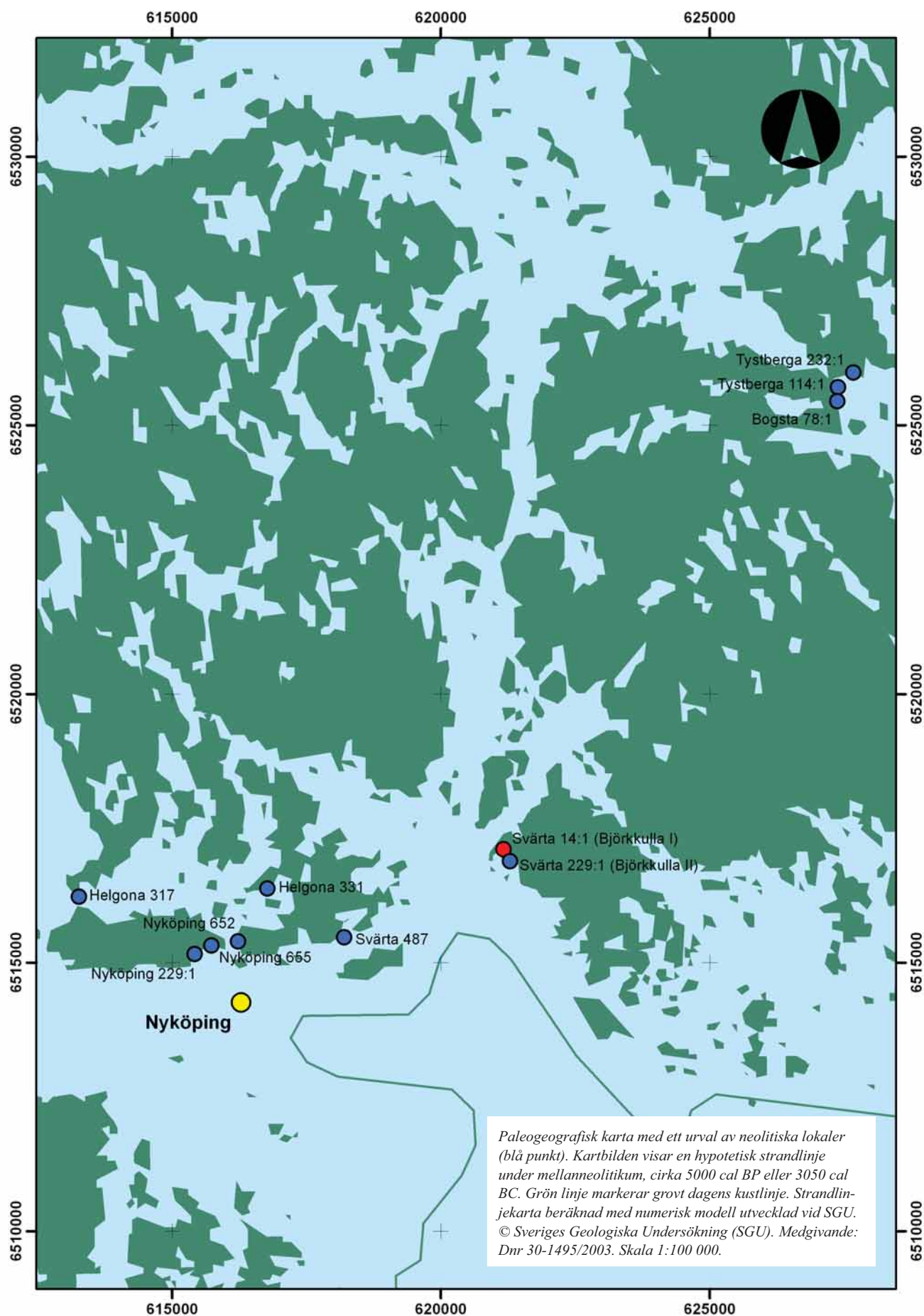
Återställd yta: 1328 m²

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums arkiv. Fynd med nr 1-24 förvaras vid Sörmlands museum i väntan på fyndfördelning.

Bilaga 1. Utdrag ur fastighetskartan

Bilaga 3. Paleogeografisk karta

Bilaga 4. Fotodokumentation

Vy mot sydost över den markberedda och utökade delen av Svärta 14:1. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Vy mot sydsydost över den markberedda och utökade delen av Svärta 14:1. Den öppna opåverkade ytan i bakgrunden utgör norra delen av den tidigare registrerade fornlämningen. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Den utökade delen av Svärta 14:1 väster om vägen efter återställning och mot nordost. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Yta inom den utökade delen av Svärta 14:1 väster om vägen efter återställning. Fotograferad mot nordväst. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Återställning av markberedningsfårar inom den utökade delen av Svärta 14:1 väster om vägen. Mot sydväst. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Återställd yta inom den utökade delen av Svärta 14:1 väster om vägen. Mot sydväst. Foto: Lars Norberg 2011, Sörmlands museum.

Bilaga 5. Registrerade lösfynd

Fnr	Sakord	Ant. frag.	Vikt (g)	Material	Godstyp	Del	Typ/tradition	Dekor	Anmärkning
1	Yxa	1	103,8	Grönsten			Skaftålsyxa		Halv, slipad brottyta
2	Avslag	3	16,3	Kvartsit, svart					PF*
3	Avslag	1	9,8	Kvartsit, röd					Helt PF
4	Avslag	1	23,3	Kvarts					Helt PF
5	Avslag	1	15,6	Kvartsit?					Helt, BIP*
6	Avslag			Porfyr					Helt PF,
7	Avslag	1	82,3	Diabas					Frag, PF,
8	Slipsten		10,4	Sandsten					Fragment
9	Avslag	2	27,1	Kvarts					Hel, BIP
10	Avslag	4	10,6	Kvarts					Frag, BIP
11	Avslag	1	39,2	Kvarts					Helt PF,
12	Avslag	1	20,1	Kvarts					Frag, PF,
13	Kärl	5	28,3	Keramik	Fast	Buk	Trattbägare/ Fagervik I?	-	Magr. krossad kvarts, bergart
14	Kärl	1	6,0	Keramik	Fast	Buk	Fagervik II?	Grunda linjer, parallella	Magr. krossad kvarts, bergart
15	Kärl	1	9,6	Keramik	Fast	Buk	Fagervik II?	Sicksack, grop	Magr. krossad kvarts, bergart
16	Kärl	1	10,7	Keramik	Porös	Buk	Fagervik III	Gropar	
17	Kärl	1	12,8	Keramik	Porös	Buk	Fagervik III	Gropar	
18	Kärl	1	2,6	Keramik	Porös	Buk	Fagervik III	Sicksack	
19	Kärl	1	2,3	Keramik	Porös	Mynning	Fagervik III	Fiskben, streck	
20	Kärl	1	7,3	Keramik	Porös	Buk	Fagervik III	Gropar	
21	Kärl	1	6,7	Keramik	Porös	Buk		-	Svallad
22	Kärl	15	67,8	Keramik	Porös	Buk	Fagervik III	-	
23	Kärl	1	7,9	Keramik	Porös	Mynning	Fagervik III	Fiskben	
24	Kärl	1	15,4	Keramik	Porös	Skuldra	Fagervik III	Gropar, cirklar	

* PF = Plattformsteknik

BIP = Bipolär teknik